

A
C S E R K É S Z E T
H A J D A N

ÍRTA
HORTOBÁGYI ÁGOST
NYUG. KIR. TANFELÜGYELŐ

1 9 2 8
SOMOGYI ÚJSÁG NYOMDÁJA
KAPOSVÁR

I.

Előre kell bocsátanom, ne gondolja senki, hogy ezúttal a mai cserkészlet történetét írom meg. Nem. Sokkal messzebbre megyek vissza a múltba. Azokat a boldogabbnak vélt időket varázsolom elő, amikor mi, a félszáz esztendőt jóval túlélte honfiak még középiskolás diákok voltunk.

Mindenekelőtt leszögezem, hogy 3 mai értelemben vett cserkészlet, melynek hajnalhasadása alig létezik esztendőre *vezethető* vissza s mely Kaposváron 1913-ban talált első visszhangra; alapjában s a magabiztonságában egyáltalában nem újdonság, csupán a nemzetközi külsőségében és állami védelem alatti tervezettségében új. No, meg a

neve is más, mert mi nem cserkészeknek, hanem szittyá vitézeknek neveztük magunkat s a táborunk nem cserkész-tábor, hanem szittyák tábora volt.

Így bizony. Mi, a 40—50 év előtti diákok és a mi apáink is, a 80—100 év előtti diákok tehát szintén cserkészkedtünk (szittyáskodtunk)» még pedig nem ritkán egyes tanárok, sőt patriarchálisan egész tanári testületek felügyelete és vezetése alatt is.

Az idő forгатagában azonban minden megváltozik. Még a legmaradibb konzervativizmusból is apránként demokrácia lesz s amit ma mégis konzervativizmusnak nehezünk, az már messze áll attól a maradiságtól, amely ezelőtt néhány év-ítizeddel volt maradiságnak minősítve.

A mi ősi, természetes, minden (külső szin nélküli önképző cserkészetünk, (szittyáskodásunk) is las-

sankint figyelmet keltett a tanügyi hatóságok körében; amennyiben egyes intézetekben lelkes tanítók és tanárok megalakították az úgynevezett Iskolai Zászlóaljakat. Ezek főképen az akkoriban modern katonai sorgyakorlatok kultiválását tűzték ki feladatukul, a mi régi, magyar hadijátékjaink helyett. Ezekkel az iskolai zászlóaljakkal azonban, kellő megértés hiányában, nem értek el számottevő eredményeket, mert az akkori, állandósulni látszó békevilágban a katonai nevelés iránt nem volt érdeklődés és mert a közbejött s nagy hullámot vert, látványos riválisa, a svédtomarendszer előtérbe lépett. Ez utóbbinak révén megindultak a nyugatot utánzó országos tornaversenyek, jött a nemzetközi külsejű tornadress, a sok költekezés, utazás, divathóbort stb. s így a mi szép egyszerű, természetes nemzeti cserkészletünkre ránehezedt az örökálm köde.

Végül a reánk nézve, szomszédjaink árulásai folytan, szerencsétlenül végződött világháború pedig végleg eltüntette az iskolai zászlóaljok intézményét is; a mai cserkészlet lépett mindezek helyébe s a kötelező levante intézmények modernizálódva az egész vonalon viszik 'azt a szerepet, melyet egykor *mi*, mint valami apró kismécsesek, néhány iskolavárosban, évszázadok óta jelentéktelenül bár, de apáról-Éura ébrentartottunk s azokkal a puritán honszerelem lángjait élesztgettük.

A mi régi, szerény cserkészkedésünknek a maival szemben voltak előnyei, de voltak hátrányai is.

Előnyei voltak az öntudatos fegyelem, a saját magunk választotta vezetők, a hazafias lelkesedést kiváltó magyaros viselet és magyar-kucsma, a honfoglaló őseinknek s későbbi nagyjainknak rajongásig való tisztelete és utánzása, a ki-

zárólag magyar tornaversenyek, a különböző testedző magyar hadijátékok és ismeretterjesztő gyalogkirándulások, műkedvelői előadások, mindezekkel kapcsolatban ked/es Szórakozások s a testvéries érzület ápolása, mert a mi időnkben nem volt különbség a gazdag és szegény fiu között; aki akart, mindenki egyformán volt szittyavitéz és a szülőknek sem került a mi vitézkedésünk jóformán egy fityingjükbbe sem. A gazdagabb iskolatárs kevésbé elhasznált szittyaruháját odaajándékozta szegénysorsú osztálytársának s nem ritkán akadt olyan gazdagabb szülő, aki több szegény szittyagyereket felruházott.

Hol vagyunk ettől a humanizmustól ma?!

Cserkészeinknek (szittyavitézkedésünknek azonban az volt a hátránya, hogy teljesen szervezetlenek voltunk, hogy csak itt-ott és szűkebb körben működünk, hogy

hatósági védelem alatt nem állotunk, sőt sokszor üldöztek bennünket a lelketlen, önző birtoktulajdonosok feljelentései miatt, kik még a legelőkről, az ugarokról és tarlók-ról is elkergették a gyakorlatozó ifjúságot azzal a nevetséges megvádolással, hogy keményre tapossuk a rétet, legelőt és tarlót (a legelő tehéncsorda nem!) s hogy az erdőtönkretesszük, amikor egy egyes tisztáson, lehullott korhadék ágacskákból gyenge tábortüzet mérészkedtünk rakni, hogy az otthonról magunkkal hozott pár szem burgonyát megsüthessük és kenyérünket megapríthassuk. (Ami kárt tettek a környék tolvajai, annak a szegény gyakorlatozó diákok voltak az okozói.) Hátránya volt még az is, hogy hadijátékaink felnőtt vezető hiányában, néha egy-két igazi ütleg erejéig eldurvultak (de ez csak ritka eset volt), hogy az első segélynyújtásban nem voltunk ki-

képezve s hogy nem voltunk a magyar hazának elismert, dédelgetett kiskatonái.

Ifjú cserkész Bajtársaim! Ti sem volnátok ma dédelgetett fiai a hazának, ha a gyászos emlékű trianoni parancs magyar öntudatra nem ébresztette volna a folytonosan mulatozni szerető magyart és ha e borzalmasan megcsonkított haza ezer éves határainak visszaszerzését nem óhajtaná minden honfű és honleány. Ez a Ti szerencsétek a szerencsétlenségben!

II.

De most visszatérek a mi szittyavitézkedéseinkre hadd ismerje meg játékainkat a mai korszak modern cserkésze és leventéje.

Egyenruhánk csak ritka városban volt, sőt a szegénység miatt az sem volt általánosan egyforma sehol s egyenruhának csak annyiban nevez-

hettük, hogy akkortájt helyenként még dívott a magyarszabású zsinóros ruházat. Mi még sokan ilyent viseltünk. Ruháinknak a színe azonban nem volt egyenlő, de ezt nem is tartottuk fontosnak, mert hiszen honfoglaló őseink és hajdani dicső leventéink is tarka-barkák voltak s mert tudtuk, hogy a tulajdonképpeni egyenruhát csak a 15. században I. Mátyás király hozta be az ő hires fekete hadseregében.

Egy, nemzeti színű szalaggal bevont egypengős ezüstpénz-nagyságú gombot viseltünk a mellünkön. A fejünkön pedig az enyhe hónapokban fekete bársonyból készült, fácsántollas kucsma díszelgett. Ez volt a tulajdonképpeni és a legszebb ismertetőjelünk.

Réztrombitát, vagy dobot nem használtunk, mert ilyeneket őseink sem használtak, hanem a Lehel vezér kürtjét utánzó ökörszarv-tülköket szereztünk s ezekkel fújtuk a

riadókat s ezekkel adtuk le a külföldre hadijelzéseket. Az én kurtóm még most is megvan diákkori emlékgyűjteményem reliquiái közt.

Menetelés közben nem túlköltünk, hanem 2—3 hangban jól betanult indulókat és toborzókat énekeltünk.

Zászlót csakis ünnepély alkalmával hurcoltunk magunkkal. Szóval, a külsőségekben is mindig a magyar eredetiséget kerestük.

Ha valamelyikünk renitenskedett, vagyis, ha a választott vezérnek nem engedelmeskedett; azt a rögtönzött vitézi törvényszék elé állítottuk, vagy pedig népítélettel azonnal lefoglaltuk s jól kiporoltuk, az akkori diákműszóval élve: megcsaptuk. Az engedetlenség ismétlődése esetén bizonyos időre, vagy, ha az illető megjavulására nem volt kilátás, végleg is kizártuk játékainkból. Tevékenységünket játéknak nevezem azért, mert gyakorlatainkkal nem a majdani katonai életre készültünk elő,

mint a mostani cserkészek, hanem játszva, szórakozva, a dicső magyar múltat varázsoltuk vissza színpadias ügyességgel s játékainkat mindig egybekötöttük a hasznossal, kellemes szórakozással, iskolai tanulmányaink kiegészítési vágyával, tudásunk, tapasztalataink gyarapításával stb.

Mi már akkor szolgáltuk a növény- és állatvédelem nemes eszméit, amikor az rendeletileg még nem volt bevezetve; tehát néhány évtizeddel megelőztük a kormány intézkedéseit, a mi ideális nemeslelkűségünkről tesz tanúbizonyságot. Ha durvalelkű inasokat, vagy paraszt gyerkőcöket fészekrabláson, fakéreg-nyuzáson, vagy bármilyen más romboláson értünk; azokkal szemben terrort alkalmaztunk.

Írásba foglalt szervezetünk nem volt és mégis szép összhangban működünk. Minden összejövetelkor egy fővezért és egy alvezért válasz-

tottunk. Ez egy igen fontos önrendelkezési jog volt. A választásnál mindenkor azt vettük figyelembe, hogy milyen gyakorlat van programba véve. Ha tehát várostromot szándékoztunk játszani, akkor a legügyesebb mászók egyike lett a vezér; ha nyílt síkon kézi tusáról volt szó, akkor a legizmosabb atlétáink vették át a vezérletet; ha nyilász-gyakorlatokat tartottunk, akkor a legjobb nyilas került az élre és így tovább! Szóval ad hoc szervezetünk mindig demokratikus alapon nyugodott, mert mindig az arra hivatott szakember parancsolt és vezetett s így nem voltunk állandóan egy és ugyanazon személy szeszélyeinek s esetleges zsarnokságának kiszolgáltatva. Gyakorlataink alkalmával a vezér osztotta ki a szerepeket, aki viszont mindenkit odaállított, ahol az a tehetségével ügyességével és erejével legjobban megállhatta a helyét.

Dacára annak, hogy nemes játék volt az egész szereplésünk, nem voltak játékpuskáink és játékfegyvereink, hanem olyanok, melyekkel komolyan is lehetett hadakozni s annyiféle, hogy sokféleségük összhangban volt tarka ruháinkkal.

Legfontosabb fegyverünk az íjj volt, melyet a hüvelykujjunknál jóval vastagabb, egyenes mogyorófa, somfa, iharfa, vagy nyírfaágból magunk készítettünk 1—2 milliméter vastagságú acél, vagy sárgaréz húr kifeszítésével. A nyílvesszőket kisujjni vastag nádvesszőkből, vagy faragott száraz fenyőfa-pálcikákból csináltuk, melyeknek hegyére éles szeget és bodzafanehezéket erősítettünk, íjja és pajzsa mindegyikünknek volt; ez pótolta a puskákat.

Ezeken kívül az egyik csoportnak vas-, vagy rézfokosa, másik csoportunknak vashegyű gerelye (dárdája) s a legtöbbnek bunkós fahusángból faragott csomós, szögletes, néha sze-

ges buzogánya volt, kevésnek pedig igazi kard, vagy régi, hosszú pandanét lógott a baloldalán. Volt olyan is közöttünk, akinek egész fegyvertár díszítette diákszobáját. Az ilyen szittyavitéz sokszor egész fegyvertárát kölcsönadta társainak egy-egy gyakorlat tartamára, hogy mindenkinek legyen egy-két »ősi« fegyver a kezében.

Az eliptikus, vagy címeralakú pajzsokat is magunk csináltuk faláda-fedelekből, vas-bádoglemezből, de legtöbbször igen vastag papírlémezből, melyeket olaj- és lakkfestékkel átmázoltunk, hogy az esetleges esőben vízállók legyenek. Belső-fészükön karmantyú, vagy csatos szíjak voltak, a külsejükre pedig a magyar címer volt ügyesen ráfestve. Ezek a majdnem teljesen egyenlő pajzsok, valamint a szép kucsmák tettek minket egyformákká a nem egészen egyforma ruha dacára is.

Az ilyen felfegyverzett ifjúság kivonulása valóságos látványosság-számba ment. Többszólamban harsogó nótáinkra megnyíltak az ablakok, megteltek a kapuk s örömmel legeltette rajtunk a szemeit úr, kézműves, paraszt és munkás egyaránt; a férfiak kalapjaikat, a nők keszkenőiket lobogtatva üdvözöltek bennünket mindenfelé s mi annál büszkébben és annál nagyobb ambícióval vonultunk el előttük, minél több volt a nézőnk.

Testedzéseinket, kirándulásainkat és hadijátékainkat az évszakok szerint rendeztük, vagyis mindig az időjáráshoz és a helyi körülményekhez alkalmazkodtunk. Vizek mentén a víziélet, hegyvidékeken a hegymászás, síkokon a futás és távgyaloglás, a lankás hepe-hupákon az igazi cserkészlet, a városok játszóterein a labdázósport, a tornatermekben a szertorna volt aktuális.

E mellett szerények is voltunk;

babérokra nem törekedtünk; csak házi versenyeket rendeztünk, de ezeket is, sohasem a bajnoki címért, vagy jutalomért, mert a bajnokság nálunk ismeretlen fogalom volt; hanem csupán azért, hogy ismerjük meg egymást és képességeinket. Kivétel évente csak egyszer volt, még pedig a tanáraink által, mulattalásunkra rendezett majálisokon (vagy juniálisokon), mely örömnapon a jó módú szülők néhány forintnyi összeget raktak össze versenydi jakra. Persze, ez már nem annyira a szittyavítézek gyakorlatozása volt, mint inkább népünnepélyszerű bolondos vigság, mert a jegnagyobb derűtséget okozó lepényevés, zsákfutás, fazékütés, egy lábbon ugrálva futás, cigánykereketvetés stb. ugyancsak nem voltak a szittyavítézek programjába felvéve. A birkózás, a távfutás, a távugrás, a magasugrás és a kötélhú-

zás azonban ambicionálták virtuskodásainkat.

A győztesek közt kiosztották a nyereménydíjakat, de a győztes csak taddig *élvezte* a dicsőséget, amíg a nyert 2—3 hatost el nem *ette* a sátras-árusoknál, kik gyümölcsöt, cukorkákat, süteményeket, sajtokat stb. és hűsítő italokat jöttek árusítani messze az erdőkke, a majálisok színhelyére.

A majálisra szittyavitéz fegyverzetünkkel nem vonultunk ki, hanem rendszerint korán reggel cigányzene mellett, nagy kokárdákkal és nemzeti zászlókkal felvirágozva s egy-egy batyu elemózsiával megpakodva igyekeztünk az erdőbe olyan nagy ricsajjal, hogy az egész város nyugalmát felzavartuk. Szülőink csak délután jöttek ki utánunk ujfob élelemmel, melyből a szegény szülők gyermekei is bőségesen részesültek. Ekkor azután következett a tánc; a magasabb osztály-

bélieknek parancsszóra jól meg kellett táncoltatniuk az úri hölgyeket. Mondanom is fölösleges, hogy az Isten szabad ege alatt csakis a magyar táncok járták.

Ezeket a szép, különféle társasjátékokkal és céllövészettel is egybekötött, kiadásba alig kerülő majálisokat később, nyugati mintára, a költséges tömegutazások váltották fel s ezzel is vége lett a mi diákkorunk idealizmusának, melyhez olyan sok és szép emlékünkhöz fűződik, hogy erről vastag köteteket lehetne írni.

III.

Most rátérek az egyes évszakok kedvenc, sportjaira és az egyes szebb hadijátékunk leírására.

Kezdem az őszi idénnyel, vagyis a tanév megnyitásával!

Minthogy szeptemberben az egyik osztálynak növényeket, a másiknak

ásványokat, harmadiknak rovarokat, pilléket, a negyediknek rügyeket stb. kellett gyűjtenie, az ifjabbaknak a földrajzi alapfogalmak tökéletes megismerése végett a terepet kellett tanulmányozniuk, volt, akinek az őszi agrikultúra képezte stúdiumának tárgyát, másoknak pedig a geometriával kapcsolatban a földmérést kellett gyakorolniuk; így tehát alig volt diák, akinek nem kellett volna valami ürügy alatt a határba, az erdőbe, a hegybe stb. kimennie. Kész volt tehát a íterv! Kiadtuk a jelszót: »Új haza keresés!« vagyis a népvándorlás gyakorlása. Hogy eme vándorlásunk eredetibb legyen; vontattunk magunkkal 2—3 kétkerekű kocsit is. Ezek voltak a hadizsákmány-kocsijaink.

Volt velünk egy-két betanított kutya is. Ezeket mindenféle szimatoló feladatok megoldására használtuk fel. Voltak továbbá előretolt

hírszerzőink, hátvédeink stb. Amikor a zömmel elértük azt a helyet, mely célul volt kitűzve; ott nyílt tábort ütöttünk s különböző lepedőkből és ponyvákából sátrakat vertünk, melyek a napsugár vagy szél ellen ugyan megvédtek bennünket, de az eső ellen nem, mert a lepedőink nem voltak vízállók, mint pl. a mai igazi sátorlapok. Az olyan szittyavitézeket, akiknek nem volt semmi gyűjteni-valójuk, a táborban hagytuk vissza. Ezek töltötték be a táborőrség szerepét, míg a többi kisebb csoportokban, ki erre, ki arra (a szomszéd tartományokba) kalandozni ment, miként az ősmagyarok. Mikor a kalandozók megszedték zsákmányaikat, (t. i. a rovarokat, pilléket, növényeket, ásványokat, rügyeket, gyógyfüveket, gombákat stb.); visszatértek a táborba, zsákmányaikat elrendezve, a tárkocsikra rakták. Most azután következett a különféle gyakorlat.

Ilyen gyakorlatok voltak: Nyíllal céllövés, nyíllal távlövés, gerelyvetés, buzogánydobás, átkelés a patakokon, rohammászás stb.

A nyíllal céllövészet úgy történt,, hogy egyszerre 7—7 szittyavitéz egy sorba felállt. A sorral szemben, mintegy 50 lépésnyi távolságban, körülbelül másfélméter magasságú, emberi alakra, helyesebben; pólyásbaba, vagy mézesbáb-alakra kifárgott hársfadesztkát állítottunk fel. Ez volt a céltábla, vagyis az ellenség. Egy adott jelre minden ijjász 10 nyílvesszőt lőtt ki, vagyis nyílzáport bocsátott az ellenségre. A lövések után megszámláltuk a találatokat, vagyis azoknak a nyílvesszőknek a számát, melyek befűródtek a puha hársfadesztkába és amelyek rossz szelgelésük miatt a céltáblába ütközve a földre estek. A nyílvesszők összeszedése után a másik 7 szittyavitéz jött sorra. Az eredményről naplót vezettünk. Némelykor egyes céllö-

vés is volt. Ez utóbbit főképen azért gyakoroltuk, hogy a legjobb nyilásokat kideríthessük s azok névsorút összeállíthassuk.

Másik kivonulásunk alkalmával a távolbalövést gyakoroltuk. Ez úgy történt, hogy egy lövészvonalat jelöltünk ki. Ettől kiindulva 10 lépésenkint számjelezett cövekeket vertünk le egészen 200 lépésig. Minden szittyavitéz egy azon kiválasztott, igen erős ijjal 3—3 nyíllövést tett. Ez volt a karizmánk erőpróbája! Aki legmesszebbre tudott ellőni, az volt közöttünk a legerősebb legény, mert a vastag ij megfeszítéséhez ugyancsak nagy erő kellett, hogy a húr messzire elröpítse a nyílvesszőt. Ezeket a lövési eredményeket szintén elnaplóztuk. A nyíllal való távolövészet kitűnőbb izomgyakorlat volt minden más szertornánál.

A harmadik alkalommal a gerejvetést (dárdavetést) gyakoroltuk.

Ez éppúgy, mint az előbbeni nyíl-

lövészet; szintén kétféle volt. És pedig az egyik a célbadobás, a másik a távolbahajítás gyakorlása volt. A célbadobásnál szintén felállítottuk a céltáblául szolgáló hársfadeszékát ha ez nem volt velünk, akkor egy vasmag, korhadó fűzfatorzset szemeltünk ki célpontul. A gerelyvetés mindig egyenként *történt*; egyebekben minden úgy volt, mint a nyilászatnál. Mint már említettem, mi az ógörög olimpiai játékokat nem utánoztuk, hanem mindenben a magyar eredetiség megtartását tartottuk honfíui szent kötelességünknek. Ezért a diszkoszdobást nem becsültük semmire. Diszkosz helyett a magyar buzogánydobást gyakoroltuk. De nem is eredménytelenül, mert bizony a buzogányokat olyan ügyeken pörgettük és olyan biztos kézzel odahajítottuk a célul szolgáló, rendszerint csonka, korhadt fatuskóhoz az erdők ritkásain, vagy irtványain, hogy pár perc alatt a kor-

hadt fatönkből alig maradt valami, mert biz azt az 1 — 3 kilós buzogányainkkal pozdorjává forgácsoltuk. Az ilyen fatörzs »Bizánc-érckapuja« volt, mi pedig az azt döngető Bontond vezér leventéi.

Amikor olyan terepre vonultunk ki, ahol patakok is voltak, itt kapóra jött az átkelés gyakorlása. Az »egyes« átkelés volt a leggyorsabb művelet. 2 méteres dárdaikat a patak közepén a fenékbe nyomtuk s annak segítségével, egy lendülettel átvetettük magunkat a túlsó partra. Némelyikünk olyannyira ügyes volt a dárdára támaszkodó átvetődésben, hogy még a 4 méter széles vizeken is teljes könnyűséggel átröppent. Az átkelést nekifutással és szabad távugrással is gyakoroltuk. Voltak olyan alkalmas helyek is, ahol egy-egy fűzfa vagy égerfa (berekfa) a víz fölött egészen a túlsó partig lógatta le lombjait; ilyen helyeken, egy erősebb,

hajlékony ágat, vagy egész ágcsomót zsinór segítségével visszahajlítottunk az innen eső parthoz s azon, mint valami karikás hintán; egymásután átlendültünk a túlsó partra. A hintarendszerű átkelést mhaszárítókötélen is gyakoroltuk olyképpen, hogy a kötelet a víz fölé nyúló vastagabb ághoz erősítettük s azon lendültünk át.

A rohammászás volt a legdurvább hadijátékunk, mely abból állt, hogy egy adott kürtjelre teljes felszerelésünkkel megrohantunk egy erre alkalmas fasort s mindenki egy-egy fára, amilyen gyorsan csak lehetett, felmászott. Ez volt egy szimbolizált neme a várbevételnek. A famászás mindenesetre testügyesítő és izmosító sport volt,, dé ennek boldogult szülőink egy cseppet sem örvendeztek, csupán a szabók és a csizmadiák, mert egy-egy ilyen roham rendszerint elég volt ahhoz, hogy néhánynak a nadrágja, né-

hánynak a kabátja (huszárkája, dolmánya, vagy atillája) kihasadt és néhánynak a magyar csizmája olyan karcolásokat és horzsolásokat szenvedett, hogy azt többé ünnepnapon az illető fel nem húzhatta.

Amidőn az ilyen őszi kirándulásokhoz nem állott rendelkezésünkre egy egész délután, akkor csak 1—2 órás labdasportot üztünk és pedig: a hosszú métát (latinosan: longa-métát), a körberótát, a bődét, a visszacsapót stb. Ezeknek a régi magyar labdajátékoknak leírásába ez alkalommal nem bocsátkozom, mert hiszen ezek a játékok a »Labdajátékok Könyvé«-ben részletesen le vannak írva. Megjegyzem, hogy a ma dühöngő, nemzetközi labdarúgó-játék (football), a vízi polo, a lawn tennis stb. a mi boldogult diákkorunkban még teljesen ismeretlen volt hazánkban, különösen pedig hazánk vidéki városaiban. De, ha ismeretes lett volna

is; mi, amilyen puritánlelkű, rajongó magyar fiúk voltunk; holt bizonyos, hogy az ilyen idegen, nemzetközi játékokat nem karoltuk volna fel, mert hisz, még az ó-görög diszkoszdobást is csak azért ejtettük el, mert az nem volt magyar.

A hegymászás szintén a legritkább sportjaink egyike volt. Ezt csakis a hegyvidékeken lakó és ott iskolákba járó kortársaink gyakorolhatták, Nekünk a dombokkal, sőt a homokbuckákkal is be kellett érünk. Azzal vigasztalódtunk meg, hogy a hegymászásra nincs is szükségünk, mert hiszen őseink is, amikor 2—3 ezer év előtt elhagyták az Altái-hegység mellékét; állandóan az ingoványos síkokon, folyamközőkön és homokbuckákon éltet. De azért az erdőket nagyon szerettük, mert azokban nemcsak szórakozásra alkalmas helyeket, hanem falánk-ságokat is találtunk. Ilyenek voltak: a málna, a málnaszeder, a ham-

vas-seregélyszeder, az eper, a pap-sajt, a vörös som, a mogyoró, a madárcseresznye, a galagonya, a vad köszméte, a kökényszilva, a vadkörte, a vadalma, a szamóca, a bükkmag stb. Ezeket rendszerint jó étvággal elfogyasztottuk. De nemcsak a magunk gyomrát dagasztottuk, hanem a szülőink hasznát is szemünk előtt tartottuk; amennyiben minden erdei kiránduláskor megrakódva jöttünk haza. Tarisznyaszámra hoztunk tölgy- és csermakkot, melyet szülőink lehéjaztak, babszem-nagyságú darabkákra megvagdaltak, ezeket a darabkákat kökeményre megszáritva, a babkávéhoz hasonlóan megpörkölték, ledarálták s kész volt a pótkávé.

Hoztunk ismeretes gyógyfüveket, nevezetesen: zsálya, megissza, ezerjófüvet (földepe), ökörfarkkórót, cic-kafarkát, bojtorjánfüvet, hársfavirágot, bodzafavirágot stb. Lassanként összehordtunk egész házi gyógyszer-

tárat. Ősszel hoztunk több liternyi csipkerózsabogyót (hecslit) lekvárnak. Némelykor, különösen eső után temérdek gombát szedtünk, melyekből szülőink az arra való gombákat felszárították s az éléstárba tették. Az ehető gombák megismerésében kiváló szakértők voltunk, mire a neves botanikus tanárunk alaposan kioktatott bennünket. Gyakran velünk jött s olyan gombákat is ajánlott elfogyasztásra s ő maga is felszedett, amelyekről a lakosság évszázadok óta azt hitte, hogy gyilkos mérget tartalmaznak.

IV.

Végezve az őszi időszzakkal, áttérek a téli sportunkra.

Télen hadijáték — kirándulásokat nem rendeztünk, mert a hidegek beálltával a különféle iskolai gyűjtés is szünetelt. Amikor azonban befagytak a vizek és leesett a hó; akkor

kézi szánkóinkkal kimentünk a nádasokba s ott nyílveszőknek alkalmas nádszálakat vágunk, azokat a levelektől és a felsőbb, használhatatlan részektől megtisztítottuk, rőzszerűen kévékbe kötöttük s ki-ki a magáét hazaszállította kidolgozásra. Ugyancsak télen gyűjtöttük össze a nyílnehezékeknek való bodzafát is. Egyébként a téli sportunk a korcsolyázás és a szánkózás volt. Ez utóbbit ma, nehogy valamiképpen magyar szót használjanak, ródlizásnak nevezik. De a szánkónk sem volt gyárban készült ródli, hanem azt vagy sajátkezűleg faragtuk és tákoltuk össze az erre a célra alkalmas ágas fából; vagy pedig a favágóinkkal csináltattuk azokat egy egyenként 10 krajcárért, amely összeg megfelel a mai 40—50 fillérnek. Korcsolyáink sem voltak luxustárgyak, hanem azokat is fából magunk faragtuk s használatkor csizmáinkhoz hozzászíjztuk. A fakor-

csolyáink aljába egy-, vagy kétélű edzett vaslemezt erősítettünk! De voltak olyanok is akik megfelelő anyag hiányában, élesre kikalapált 4—5 milliméter vastagsága drótot erősítettek a fatalp aljára, mellyel azonban ívelni (magyarul: bógnizni) nem lehetett, mert az illető alól hamar kiszaladt a jég.

Szánkózásunk a síkon abból állt, hogy kölcsönösen húztuk egymást, de voltunk olyanok is, akiknek betanított kutyáink voltak s azok szaladgáltak szánkóinkkal a havas-jeges utcákon, akárcsak Kamcsatkában. Dombos vidékeken, magas helyekről egyesével, kettesével, sőt, ha nagy volt a szánkónk, akkor tömegesen is ereszkedtünk alá, némelykor több száz méternyi távolságra. Ez a sportunk teljesen megfelelt a mai ródlizásnak.

A tél volt a kölcsönösség hadijátékainak az ideje. Pajzsainknak csak télen jutott komoly szerep, mert a

pajzsot tavasszal, nyáron és ősszel csupán parádénak hordoztuk; télen azonban a hógolyózáskor sok-sok fejbodobástól megmentett bennünket.

Friss havazás után rendszerint kimentünk egy nagy térségre, ott két egyenlő csoportra oszlottunk, kijelöltünk egy semleges vonalat, melyet átlépnie egyik félnek sem volt szabad, a választott vezérek felállították szittyavitézeiket, a 3 tagú döntőbíróság pedig oldalt helyezkedett el s (megadta a csatajelt. Ekkor megindult a hógolyózápor, püfögték a pajzsok, mint a parancsodat. Amelyik fél hamarabb kimerült, az volt a vesztes. A döntőbírók feszült figyelemmel azt számlálták, hogy melyik fél kapott több kivédetlen hógolyót. Ha a csata a kitűzött időn belül kimerüléssel nem végződött, akkor a vereséget a kivédetlen hógolyók száma döntötte el.

Egy igen szép csatajátékunk a jégvárostrom volt.

Az egyik diákévemben ugyanis óriási havazások voltak. A hóvihar egyes helyekre valóságos kisebb hegygerinceket hordott össze. Többek közt igen nagy és tágas udvarunk végén is 3 méternél magasabb hóhegy keletkezett, mely az udvar és kert közötti magas deszka-kerítést is teljesen eltemette s így a kertünket hetekig nem lehetett megközelíteni.

Ez a magas hóbucka pár nap után úgy megülepedett és úgy összefagyott, hogy a könnyebb súlyú diákok egészen a tetejére felmehettek. Ezt látva, az az eszménk támadt, hogy a hóhegyet minden este több kanna vízzel leöntjük, megfagyasztjuk s arról a kert felé szánkózni (ródlizni) fogunk. De mégsem ez történt, nem szánkó-ereszkedő pálya lett belőle, hanem hóvár. A jeges hóbuckából ugyanis

néhány szittya pajtásommal titokban hó- és jégvárat építettünk. A hóhegyet több napi nehéz munka után köröskörül, 70—75 fokra lenyestük és így egy hengeralakú, körülbelül 6—7 méter átmérőjű bástyát faragtunk belőle. Az oldalairól lenyesett hótömegeket a tetejére dobáltuk s jeges vízzel lelocsolva laposra lesulykoltuk s a tetején köröskörül, a régi várakhoz hasonló fél méternél is magasabb jégkorlátot emeltünk, hogy onnan le ne csúszhassunk. A hóvár aljában egy barlangszerű, szűk bejáró folyosó volt kivájva, melyből csigalépcsőn a bástya tetejére lehetett jutni. A barlang külső nyílása erős deszkalappal volt eltorlaszolva. Amikor az ekként felépült hóvárunkat folytonos locsolással jéggé fagasztottuk; összehívtam a szittyavitézeket, kiknek többi fegyverzetük mellőzésével, ez alkalommal csakis pajzzsal felvértezve volt szabad megjelen-

niök. Ekkor sorshúzással két táborra oszlottunk s mindegyik tábor külön választotta meg vezérét. Az egyik tábor a vár védőrsége, a másik pedig az ostromló ellenség volt.

Most minden szittyavitéznek 100 darab hógolyót kellett a csatához előkészítenie, melyeket egy előre kijelölt helyen egy rakásra összerakott ki-ki magának. Mikor ezzel elkészültünk s amikor a védők már felelhordták hógolyóikat a bástya tetejére és eltorlaszolták maguk után a bejáró kaput; az ostromló sereg fővezére kürtjellel megadta a parancsot a támadásra, a várkapitány viszont a védelemre.

»Rajta! Hajrá!« kiáltásokkal hevesen indult mleg a csata. Sűrűen sühogtak a hógolyók, akárcsak a nyilfeápor s a fejeinket és melleinket védő pajzsok is kölcsönösen puffogtak a hógolyók csapásaitól mintha csak az ókori harcok buzogánycsapásait hallottuk volna.

Mondanom sem kell: olykor bizony, ha az egyik-másik vitéz pajzsával nem tudta kivédeni a csapást: a gyomrára vagy a nyakaközé kapott egy-egy dobást, mely pár percre harcképtelenné tette az ügyetlent. Rendszerint a harcképtelenek nagyobb száma döntötte eí az ütközet sorsát, a csatavesztést, vagy diadalt.

Ha úgy esett, hogy az ütközet eldöntetlen maradt, akkor a következő alkalommal a szittyavitézek szerepet cseréltek s így a várvédőkből támadók, a támdókból pedig védők lettek.

Eme, testet nagyon is edző, de a ruházatunkat kevésbé kímélő szórakozásunk mindaddig tartott, amíg az olvadás be nem következett. Mikor már nem volt reményünk újabb fagyos időjárásra; akkor magas kecskelábakra, vagy bakra akasztott faltörő kossal nagy gaudiumok közt szétromboltuk a

jégvárat; törmelékeit a kertbe hordtuk s a tél szép emlékei fölött elmerengve vártuk a tavasz fuvalmát,, hogy megint másfajta kedvteléseink" nek hódolhassunk.

A kedvezőtlen 'téli időben az intézetek tornatermeiben gyűltünk össze, hol a szertornában, a birkózásban, a súlyemelésben, a kötélhúzásban s más izomerősítő gyakorlatokban leltük örömünket. Ugyanitt az ügyes és jó hazafi tornatanáraink még a magyar táncokba is bevezettek bennünket. A karéneket is télen gyakoroltuk be.

V.

Amikor az enyhe tavasz új életre keltő s virágot fakasztó napsugara bukkant fel a kelet peremén; a szítyavitézék ugyanazzal a programmal álltak ki a síkra, mint ősszel. Távgyaloglási gyakorlataink közben hatványozott mértékben botanizáltunk, ami természetes is volt, mert

hiszen tavasszal legváltozatosabb és legszebb a flóra. A délutáni előadások után (akkoriban nem volt ismeretes az egyhuzamban való tanítás), legalább is másfélóráig a szokott játszótéren rendszerint hosszútávmetáztunk. Nem ritkán, egy-egy lelkesebb s az ifjúságot szívből szerető tanárunk is velünk játszott. Ilyen esetekből alakultak ki a későbbi »Játékdélutánok«. Ugyancsak egyik-másik tanárunk felügyelete alatt 6-os és 9-es kaliberű flaubertpuskákkal igazi céllövészetet gyakoroltunk, mindig olyan helyen, ahol egy magas kőfal képezte a hátteret.

Azt meg kell jegyeznem, hogy a diákok a mi időnkben nagyon elővigyázatosak és bámulatosan óvatosak voltak s eme tulajdonságunknak volt köszönhető, hogy a balesetek csak ritkaságszámba mentek s akkor is csak a vásottabb, engedetlenebb, rakoncátlan fiúkkal történt

itt-ott jelentéktelenebb baj a társas összejövetelek alkalmával.

A téli, kedves várostromokat megmásított alakban tavasszal is megismételtük. Egy szabad téren ugyanis avargyűrűt emeltünk ugyanolyan nagyságban, mint a jégbástyánk volt, azzal a különbséggel azonban, hogy az avargyűrűnek nem volt lapos a teteje, hanem katlangyűrű, szélmentes gödör volt a közepén, melyben elrejtőzve »nemzetgyűléseket« is tartottunk a magyarok Istenének szabad ege alatt. Ezenkívül eme földvárunknak nem voltak meredek falai, hanem töltésszerű, kifelé 45 fokos lejtőjük volt, melynek nekiszaladva, a töltés tetejére fel lehetett jutni. A gyűrűnek kapuja nem volt s ostroma sem dobálásból, vagy nyilazásból állott, hanem dulakodó kézi birkózásból. Két táborra oszlottunk itt is. Az egyik a védő tábor, a másik a támadó tábor volt. A támadás abból állt, hogy

az ellenség pusztá kézzel neki ro-
hant a gyűrűnek s a védőket a gyű-
rű tetejéről lerángatni vagy katlan-
ba lökni igyekezett. A védők vi-
szont a felmászókat visszatartani,
vagy a gyűrűkatlanba foglyul ej-
teni törekedtek. Akit az ostromlók
a várról maguk közé rántottak le;
az tovább nem küzdhetett, az már
fogolynak vagy halottnak volt tekin-
tendő, viszont az is, akit a védők
a katlanokba taszítottak. Igen gya-
koriak voltak a Dugovics Titusz-
féle hőstettek. Az ilyen esetben mind
a két legurult fél halottnak volt
minősítve. Az ostrom sokszor meddő
maradt, de olykor sikerült a védő-
ket kiszorítani a gyűrű sáncairól.
Az a fél, amelyiknek több volt a
szimbolizált vesztesége; elvesztette
a csatát.

Korán tavasszal az is megtörtént,
hogy egyik-másik tanárunk részére
sűrű fogazatú gereblyékkal kimen-
tünk a lapos partú patakhöz és mo-

csarakhoz s azok iszapjából kigereblyéztük a még félig megdermedt s mozogni is alig tudó, nagy kecskebékákat s azokkal nagy örömmel megajándékoztuk ínycsinos professzorainkat, akik nagyon szerették a kirántott békacombot, vagy a békacombpaprikást.

A faltörő-kossal párszor tavasszal is gyakorlatoztunk, ez azonban inkább csak felidézése volt a magyar hőskornak, mint hasznos testedzés, mert gyakorlati haszna és eredménye már a múlt században sem lehetett. Sárga, vagy kék agyagos talajon köveket és törmelék-téglákat hordtunk össze és sokszor egy méternél is vastagabb durva bástyafalat építettünk. Amikor a bástya kőkeményre kiszáradt, először nyílzáport bocsátottunk rá, azután melléje hurcoltuk a faltörőkosunkat és a »húzd meg! Egykettő-három !« vezényszavakra addig dőngettük a kemény falat, míg az

összeomlott. Ekkor a vezér felállt a romokra, riadójelet fújt a kürtjén, melynek szavára az összes szitytyavitéz a romokhoz rohant s azokon keresztül törtetve elfoglalta a ledöntött bástya háttérébe odaképzelt vár többi részét. Ha ezt a gyakorlatot meg akartuk ismételni, akkor a bástyát a romokból újra felépítettük, hogy kiszáradása után azt megint lerombolhassuk.

Érdekes tavaszi tanulmányok voltak a földrajzi fogalmak természetes bemutatásai. Rendszerint a földrajz-tanár vezetésével olyan helyre rándultunk ki, ahol két kisebb partak vagy ér összetorkollott. Itt a tanár utasításai szerint a világon mindenféle földrajzi alakulatot vájtunk a talajba, vagy építettünk a vízbe. Alkottunk: szigetet, félszigetet, földnyelvet, földszorost, zátonyt, szirtet, delta és tölcsér torkolatot, sikot, fennsíkot, hegyet, hegykupot, vulkánt, hegláncolatot, tavat, mo-

csarat, öbiöt, vízszorost, zuhatagot, hidat, viaduktot, barlangot, fjordot stb.

Mértan-tanárunkkal távméréseket, akadályméréseket és magasságméréseket gyakoroltunk. Közlegelőket, vagy azok egyrészét magunk közt gyakorlatképpen felparcelláztunk egyszer ilyen, másszor olyan méreteken stb.

Tornatanárunk arról is gondoskodott, hogy a jelenkori katonai sorgyakorlatokban se maradjunk el a sok történelmi, természetrajzi geometriai, földrajzi stb. stúdium mellett. Gyakran rendezett a kötelező tornaórákon kívül is modern katonai sor- és rendgyakorlatokat, hogy a vizsgán, vagy más alkalommal parádézhasson velünk. Ilyenkor aztán szólt az intézeti dob, harsogott a réztrombita, de mi lelkileg mégis csak az ősi magyar cserkésznek maradtunk tántoríthatatlan hívei, noha a modern hadászatban is meg-

álltuk a helyünket, különösen a bátorság tekintetében, mert teljes önállósághoz voltunk szokva.

VI.

A tanévvégi vizsgálatok lezajlása után a szittyavitézek tábora szétoszlott, a tekintélyes számú vidéki diákok hazasiettek a falvaikba szülőikhez, így tehát nekünk városiaknak nagyon megcsappant a létszámunk.

Dacára ennek, a nyár folyamán is élénk cserkészműködést fejtettünk ki apróbb csoportokra tagozódva s valóságos nomád életet élve. Ez természetes is volt, mert hiszen a nyári nagy meleg a szabad életre a legjobban kínálkozik. A mai értelemben vett nyaralás és strandolás, a hetekig tartó légfürdő, homokfürdő, iszapfürdő és napfürdőzés is a nomád, kujtorgó életre emlékeztet s nem egyéb, mint a nomád életnek modernizálódott változata.

Mi, nyáron igazi nomád ősmagyarok voltunk s miként honfoglaló őseink; mi is a vizek mentét választottuk cserkészkedésünk színhelyéül s a tavak, folyók s patakok partjain ütöttük fel sátrainkat, rendszerint csendesebb, elhagyatottabb helyeken, hol a járókelők nem fészélyeztek bennünket.

Kimondottan nem napkúráltunk, mert hiszen folytonos fürdőzés, a rákászat, a halászat, a csónakázás stb. mind-mind olyan foglalkozások voltak, melyek a forró napon történtek. De abban az időben a kimondott napkúra nem is volt divatban s a lábbadozó betegek is csak ösztönszerűleg ültek ki a forró napra, vagy pedig azért, mert fáztak.

Legkedvesebb nyári foglalkozásunk a halászat volt. Nem ritkán, naponta több font halat sikerült zsákmányul ejtenünk. Leginkább keszeget, pontyot, sügért és csukát fogtunk nagyobb számban, de némely-

kor süllőt, harcsát, márnát és com-
pót, egyszer-kétszer még kecsagét
is elcsíptünk. A halfogás fenékhoro-
roggal és felszirihoroggal vagy kö-
zépnyíven járó horoggal történt,
mert minden halfaj megfogásához
más fortély kellett. A felszín horog-
ra apró, eleven halacsákat tűztünk
s ezekkel fogtuk a ragadozókat.

A sátrunk előtt faágason függött
a bográcsunk; ebben készítettük a
kitűnő dunai halászlét. Néha azon-
ban, amikor gyorsabban kellett az
étel, fűzfaágból faragott nyárson sü-
töttük meg a halakat, vagy kevés
liszttel, paprikával és sóval behint-
ve rostoson pirítottuk meg azokat, leg-
többnyire azonban csak a fehér ke-
szeghalféléket. Ez utóbbiak ropo-
gósra sültek a parázs fölé tartott
rostoson s így szálkástól s minden
veszély nélkül meg lehetett rágni
a finom csemegét.

Ha patakparton ütöttük fel a sá-
trunkat, akkor a horgászásán kívül

rákásztunk is. A pirosra sült, vagy főtt rák sem volt megvetendő különlegessége a nomádéletnek.

Ha tó- vagy mocsár-parton tanyáztunk, ott a horgokkal már nem sokra mentünk, hanem borító kosarakkal, kasokkal vagy rostával emeltük ki a sás és gyékény közt bujkáló kárászokat, cigányhalakat és csukákat, az iszapból pedig kéziéi tapogattuk ki a 2—3 deciméteres szürke vagy fekete-sárga színű csíkokat, melyek főképpen savanyu ételül elkészítve voltak kiváló különlegességek. Egyik-másikunknak a mocsári halászathoz hálóink is voltak. Fonásukat a dunai halászoktól tanultuk meg. Az én hálóim még most is meg vannak diákkori emlékgyűjteményemben. A kisebb nio-csaras helyekre kétkerekű kárénkon nem ritkán magunkkal vittük szülőink nagy, disznóforrázó nyáffateknőjét s azt csónakul felhasználva a mocsár minden zugát kifür-

készítük. Olyan patakokon, melyeken a rendes ladik nem fért el, szintén a teknőt használtuk csónak gyanánt.

Szeles időkben a nagyobb vizeken csónakjainkat vitorlakkal láttuk el s úgy hajókéztünk. A fürdést is rendszerint csónakokról végeztük, de amikor halásztunk, akkor a parton vetkőzöttünk le. Igen nagy melegben csak helyi fürdést rendeztünk, ami a különböző úszási, vízbeugrási, bukdácsolási, búvárkodás! és életmentési gyakorlatokból állt. Borultabb időben több kilométeres távúszásokat rendeztünk, melyeknél sohasem a gyorsaságra törekedtünk, hanem a kitartásra. A Nagydunának át és visszaúszása nálunk napirenden volt. Az úszni nem tudókat megtanítottuk úszni s veszély nélkül átvittük őket a mély vizeken keresztül is. Az ilyen átkelések úgy történtek, hogy az illetőkre, a hónap alatt összeszíjazott csatra két-két

levegővel felfújta marhahólyagot, vagy kéve-alakra összekötött nagy kákacsomót erősítettünk. Ezek bármelyike az illetőt a vízszínén tartotta s így az úszni nem tudók is, velünk tempózva átevicckéltek a túlsó partra. Így tanult meg úszni minden szittyavitéz.

Egy nyári hasznos szórakozásunk még az ürgeöntés is volt. Olykor a szántóföldek közelében, partodombocskákon ürgeket vettünk észre. Azonnal kimondtuk a jelszavat: ezeket a kártékony rágcsáló állatokat zsákmányul kell ejteni. Kihoztunk tehát 1—2 öntöző kannát s a közeli patakból vagy mocsárból addig hordtuk és öntöttük a vizet a földalatti fészkek bejáró lyukába, amíg abból a fuldokló ürgek ki nem menekültek. Amint a fejüket a lyukon kidugták, abban a pillanatban nyakon koppintottuk őket s kihúztuk a lyukból. Így, rövid pár perc alatt az egész kártékony családot zsák-

mányul ejtettük, lenyúztuk s lett belőlük jó pörkölt.

Nyári nomád életünkkel még egy hasznos cselekedetet míveltünk. Mikor ugyanis, kertjeinkben a nyári gyümölcs érni kezdett s arra sokaknak a foga fájt; mi a gyümölcsőrzés szerepét vállaltuk olyképpen, hogy a kert hátsó részében sátrat vertünk s ott rendeztük be éjjeli tanyánkat, hogy a gyümölcsolvajok szabadon és észrevétlenül meg ne dézsmálhassák kertjeinket.

Sátrunkban ott feküdt mellettünk a derék házőrző kutya is. Ha ez az éber állat egyet vakkantott, riasztó pisztollyal azonnal leadtunk egy riasztó lövést s így a tolvaj a kertnek mégcsak közelébe sem mert menni. Tulajdonképpen a kutya őrizte a kertet, mert mi nyugodtan aludtunk; mégis a mi érdemünk volt a termés megmentése, mert nélkülünk a kutya nem maradt volna meg a kertben.

VII.

Amint már többször megjegyez-
nem: mi a szórakozó játékaikat
minidig összekapcsoltuk elméleti
tanulmányainkkal és egyéb haszon-
nal is, Különböző hadijátékainkhoz
és testedzéseinkhez mindig a tör-
ténelem adott impulzust. A sokféle
gyűjtéshez a növénytan, ásványtan,
kőzettan, földtan, állattan, gazda-
ságtan stb.; a terepviszonyok ta-
nulmányozásához a földrajz, a föld-
méréshez a számtan és mértan ad-
ták meg a készséget. Szóval test-
edzéseink, kirándulásaink is tanulást
a szellem művelését jelentették.

A mi boldogult diákkorunkban ki-
mondott iskolai önképzőkörök csak
igen ritka helyen voltak; mi azonban
mégis képeztük magunkát, még pe-
dig nemcsak testileg, hanem lelki-
leg is. A szellemi önképzésre min-
dig a rossz időjárást használtuk fel,
melyet, a már elmondottakon kívül,
a műkedvelői előadások rendezésével

láttunk elérhetőnek és célravezetőnek, nem pedig a novellák és versek kötelező faragásával s így érdemünk volt, hogy abban az időben a fűzfapoéták és terméketlen írók nem termettek gombámódra s hogy csak az igazi tehetségek törtek elő a műzsák ihletével és azok kebeléből.

Műkedvelői előadásaink sem olyanok voltak, mint a maiak, mert mi nem népszínműveket, szalonszínműveket, bohózatokat, operetteket mutattunk be, hanem a hazafias ünnepély keretébe illő, egy-egy alkalmi színművet, vagy legalább is egy, az ünnepéllyel kapcsolatos tárgyi epizódot adtunk elő.

Ilyen irányú volt az ének, zene és egyéb művészetünk kultiválása is.

Röviden elmondtam tehát a régi diákok cserkészkedését. Azért találtam célszerűnek szittyavitézkedéseink megörökítését, hogy elbeszélésemmel a mai cserkészek ismereteit bővítsem s hogy alkalmat adjak a

mai ifjúságnak a múlt és jelen összehasonlítására, az okulásra s jó és üdvös tulajdonaink visszahonosítására, mert azt le kell szögezni, hogy habár bennünket a már rohamléptű haladás minden tekintetben túlszárnyalt; az ideális, rajongó és tiszta hazaszeretetünkben és magyar nemes önérzetünkben mindenkor utolérhetetlenek maradunk!

VI. TARTALOM

VII. I. Bevezetés.....	3
VIII.II. Általános rész. Ismertetések	9
IX. III. Az őszi cserkészzet	19
X. IV. A téli cserkészzet	30
V. A tavaszi cserkészzet	38
VI. A nyári cserkészélet.....	45
VII. Befejezés.....	52